

بانکی پرسیار:

وانه: سیاسەت و نموونە کانی ئاسایشى نەتهوھى

قۇناغى سېيەم- سەمیستەرى دووھم

بەشى سیستەمە سیاسىيە کان و سیاسەت گشتى

زانکۆى سەلەھە دین- ھەولىر

٢٠٢٣-٢٠٢٢

١. بىنەما سەرەكىيە کانى مىتۆدى كۆنسىتراكتىيېقىزم Constructivism باس بىكە؟
٢. چۆن كۆنسىتراكتىيېقىزم دەتوانىت يارمەتىيدەر بىت لە تىيگە يىشتىنى ئاسایش؟ باسى بىكە؟
٣. سروشت و بابەتى پەيوەندىيە نىيونەتەوھىيە کان وەك دىسيپلىنىيى ئەكادىمى لە کاتى سەرەتەلدىنىيە وە لە دواى جەنگى يەكەمى جىهانىيە وە رووبەر رۇوي مشتومرە گەورە بۆتە وە، زۆرجار ئەم مشتومرانە وەك 'چوار مشتومرە گەورە كە' لە پەيوەندىيە نىيونەتەوھىيە کان دەناسرىن. باسىان بىكە؟
٤. ئاسایش وەكwoo دروستكراوىتى كۆمەلایەتىيانە و بەرھەمى پىكھاتە كۆمەلایەتىيە کانە، ئەم رىستەيە واتاي چىيە؟ روونى بىكە وە؟
٥. گوتويىتى گەورە لە نىوان كۆنسىتراكتىيېقىستە کاندا ھەيە، كۆنسىتراكتىيېقىستە کان پىيناسە و چەمكى جىاواز لەسەر پرسە جىاوازە کان بەكاردەھىئىن. زۆرجار ئەم جىاوازىيانە دابەشىدە كىرىن بۇ كۆنسىتراكتىيېقىزمى تەقلیدى (conventional) و كۆنسىتراكتىيېقىزمى رەخنەيى (critical constructivism) باسىان بىكە؟
٦. بۆچى ھەندىيەك سەيرى كۆنسىتراكتىيېقىزم دەكەن وەكwoo رىڭايەكى ناوهە راست لە نىوان رىبازە تەفسىرييە کان (interpretivism) وەكwoo پۆست-مۆدىرنىزىم، پۆست-ستراكچەرالىزم، تىيورى رەخنەيى، ھەروھا لەگەل رىبازە راشنالىستىيە کانى وەكwoo پىالىزم و لىپرالىزم، ياخود لە نىوان تىيورى رەخنەيى و تىيورى راشنالىزم؟
٧. كۆنسىتراكتىيېقىزم بە گشتى رەقى مىتاتىيۆرى (metatheory) و بىنەما تىيورىيە کانى راشنالىزم دەكەن لە تىيورىزە كىردىنى ئاسایشدا، ئەمە زىاتر روون بىكە وە؟
٨. پىكھاتە(بۇنياد) و بىكەرە کان لەلائى كۆنسىتراكتىيېقىستە کان چ واتايە كىيان ھەيە؟
٩. پەيوەندىي نىوان بۇنياد-پىكھاتە و بىكەرە کان، كۆنسىتراكتىيېقىستە کانى گەياندە چ دەرەنجامىيەك؟
١٠. لە روانگەي كۆنسىتراكتىيېقىستە کان ناسنامە جۇن ئاسایش و بەرژە وەندىيە کان درووست دەكەت؟
١١. لەگەل ئەھەم و كۆنسىتراكتىيېقىستە کان ھاۋاران لەسەر سىنترالىتى ناسنامە لە دروستكەرنى ئاسایشدا، قوتابخانە و روانگە جىاوازە کانى

- کۆنستراكتىقىزىم پەيوەندىي نىوان ناسنامە و ئاسايىش بە شىوه يەكى تەواو جياواز دەبىن. ئەمە زىاتر رۇون بىكەوە؟
12. كۆنستراكتىقىزىم پېيوايىه لە كاتى كارلىكىرىدىن لەگەل يەكدىدا، ولاتەكان ناسنامەيەك بۆخۇيان پەيدا دەكەن و هەروەها ناسنامەيەك بە ئەوانى دىكە دەبەخشىن. ئەم ئەرگىيۇمىننە شرۇفە بىكە؟
13. گرينىڭىدان و پېزانىنى پەيوەندىي ناسنامە بە ئاسايىش لەلاي كۆنستراكتىقىسىتە كانەوە بۇوە هوئى گەيشتن بە گريمانەيەكى جەوهەرى، ئەمە گريمانەيە چىيە؟
14. لە گرينىڭتىرين رەھەندە ھزرىيە ناما ددىيە كانى جىهانى سىاسەت لە لايەن كۆنستراكتىقىسىتە كان بە گرينىڭەوە وەركىرابىت برىتىيە لە 'نۇرمە كان'. پىناسەي بىكە و پاشان پەيوەندى بە ئاسايىش رۇون بىكەوە؟
15. رەخنە سەرەكىيە كان لە كۆنستراكتىقىزىم بخەررۇو؟
16. بىنەما سەرەكىيە كانى قوتابخانەي كۆپنەاگن بخەررۇو و باسيان. بىكە؟
17. ھزرى سەرەكى ئەمە قوتابخانەي كۆپنەاگن برىتىيە لە شىكىرىدە وەدى چۈنۈھەتى كاركىرىدى ئاسايىش لە جىهانى سىاسەتدا. كارە سەرەكىيە كانى برىتىن لە چى؟
18. لەگەل فراوانكىرىدى بوار و مانا كانى ئاسايىش، قوتابخانەي كۆپنەاگن پېيوايىه ئاستىيىكى دىاريکراوى ھەرەشە، دەبىتە هوئى پرسە جياوازە كان بە پرسى ئاسايىش بىبىندرىن. راستە ھەرەشە كان دەكىرىت لە شوئىنى جياوازا و سەرەلەبدەن. ئەمە رۇون بىكەوە؟
19. قوتابخانەي كۆپنەاگن چەمكى ئاسايىشى فراوانكىرد و گەشەي پېيدا بە مەبەستى لە خۆگىرنى نەوەك تەنها بابەتە سەربازىيە كان، بەلكوو بابەتە سىاسى، ئابوورىي، ژىنگەيى و كۆمەلگەيە كان. ئەم بابەت و بوارانەن كامانەن؟
20. لە روانگەي قوتابخانەي كۆپنەاگنەوە ھەرەشە دەتوانرىيت شىبىكىرىتە وە لە چەند ۋەرۇيەكەوە، بەم پىيەش ئاسايىش چەند ۋەھەندى سەرەكى و جياوازى ھەيە وە كۆو كامانە؟
21. ۋەھەندى سەربازى ئاسايىش لە روانگەي قوتابخانەي كۆپنەاگنەوە باس بىكە؟
22. ۋەھەندى سىاسى ئاسايىش لە روانگەي قوتابخانەي كۆپنەاگنەوە باس بىكە؟
23. ۋەھەندى كۆمەلگەيى ئاسايىش لە روانگەي قوتابخانەي كۆپنەاگنەوە باس بىكە؟
24. ۋەھەندى ئابوورىي ئاسايىش لە روانگەي قوتابخانەي كۆپنەاگنەوە باس بىكە؟

۲۵. رهنهندی ژینگه‌ی ئاسایش له روانگه‌ی قوتابخانه‌ی کۆپنهاگنه‌وه باس بکه؟
۲۶. له دیارتین نیگه‌راییه‌کانی قوتابخانه‌ی کۆپنهاگن له سهر چەمکی هاوجه‌رخی ئاسایش ئه‌وه بوو 'نه‌ته‌وه' و 'دھوله‌ت' له زوربەی ولاته‌کانی جیهان هاواتای يه كتر نين. ئەمە رونو بکه‌وه؟
۲۷. هەرەشە له روانگه‌ی قوتابخانه‌ی کۆپنهاگندا هەرەشە يه كە راسته‌و خۆ دەبىتە پەك خستنى سەرەتە دەولەت. بەو شىوھى دەكىت بگۇوتىت لە هەر سېكتەرىيک، له هەر كاتىكى ديارىكراو، رەنگە بېتە گەزلىپەرس. ئەم گەزلىپەرس زياتر دەولەمەند بکه؟
۲۸. ئاسایش و بە ئاسایشىكىدن له روانگه‌ی قوتابخانه‌ی کۆپنهاگن شرۆفه بکه؟
۲۹. چەمکى بە ئاسایشىكىدن (securitization) و چەمکى بە نائاسایشىكىدن (desecuritization) پىناسە بکه؟
۳۰. ئەم رستە يه تەواو بکە: سەركەوتى پرۆسەي بە ئاسایشىكىدىن پرسىك برىقى دەبىت لە....
۳۱. دىزايىكىدن و نەخشاندىن هەرەشە له شىوازىكى گۇوتارىيەوه سەرچاوه دەگرىت. ئەمە زياتر رونو بکه‌وه؟
۳۲. "تىورى كۆمەلەي ئاسايىشى هەرېمى" له روانگه‌ی قوتابخانه‌ی کۆپنهاگن شرۆفه بکه؟
۳۳. گەزلىپەرس سەرەكى بارى بۆزان و هاوكارە‌کانى دەربارەي تىورى كۆمەلەي ئاسايىشى هەرېمى چىيە؟ باسى بکە؟
۳۴. بىرمەندانى قوتابخانه‌ی کۆپنهاگن پېيانوايە كە له جىهانى پاش جەنگى سارد ئاستى هەرېمىي ئاسايىش گەزلىپەرس تايىبەقى هەيە و چىتەر جىهان بۆ دوو جەمسەر دابەش نابىت، چۈن؟ رونو بکە‌وه؟
۳۵. "بۆزان و وېفەر" له رېگە‌ي بەرجەستە كە دەنگەلىك وە كۆنلىكى و دراوسييەقى ياخود هاوسنۇوري جوگرافيايى (Geographical Proximity)، مىۋۇوى هاوبەش، مۆدىلى دۆستايىقى و دۇزمانايىقى و شىوازە‌كانى بە ئاسایشىكىدن و فاكىتەرە‌كانى كەلتۈورى. بۆيە بە گىشتى فاكىتەرە جوگرافيا و مىۋۇويان هىننايە ناو شىكىرنەوه و خوئىندەوه ئاسايىشىيە كان. ئەمە زياتر رون بکە‌وه؟
۳۶. "بۆزان و وېفەر" بەشىكى زۆر له هاوبەيمانىيەقى و هاوارابۇونى ئەورۇپىيە‌كان ياخود ناكۆكىيە‌كانيان، هەرەوھا مەملانىيە‌كانى دەولەتانا رېزەلەتلىقى ناوه‌راست بۆ چى دەگەرېننەوه؟
۳۷. له روانگه‌ي بۆزان و وېفەرە (كە له مۆدىلى ئاسايىشىي "ئەلىكساندر ونت" وەريانگرتۇوه)، تىورى كۆمەلەي هەرېمىي ئاسايىشى لە گەل هەر جۆرە تىيگەيشتنىك لە ئاسايىش گۈنچاوه. باسى بکە؟

٣٨. ئەم رستەيە تەواو بکە: تىورى كۆمەلەي ئاسايىشى ھەرئىمى دەرىيدەخات كە چۆن نىيگە رانىيە ئاسايىشىيە كان پەيوەندىيان بەيە كە وە ھەيە لە پىكەتەيە كى ھەرئىميدا، كە تىيىدا ھاوسنوورى جوگرافى لە ھەر شتىكى دىكە گرنگىترە، لەسەر ئەم بىنچىنەيە دەتواندرىت تىورى كۆمەلەي ئاسايىشى ھەرئىمى بەم شىۋەيە پىناسە بىكىت:
٣٩. بەشىۋەيە كى گشتى، ھەردۇو چەمكى "ئاسايىشى بەكۆمەل" و "بەئاسايىشىكىدن" سەرىكىشا بۇ تىورى كۆمەلەي ئاسايىشى ھەرئىمى. چۆن و بەچ شىۋەيە كى؟
٤٠. زۆربەي رەخنە كان لەسەر قوتابخانەي كۆپنەهاڭن لە لايەن شارەزاكانى زانكۈي ئەبەرىستويتىز لە وىلىزەوە سەريان ھەلداوه. ئەو رەخنەنە كامانەن؟
٤١. پىكەتە و بىنەماكانى ئاسايىشى ھەرئىمى كوردستان لە بوارى ئاسايىشى سەربازى بخەرروو؟
٤٢. باس لە كارىگەری تىرۇر: داعش و گروپە تىرۇر يېتىيە كان لەسەر ئاسايىشى سەربازى ھەرئىمى كوردستان بکە؟
٤٣. باس لە كارىگەری ئۆپەراسىيونە كانى تۈركىيا و ئىرلان لە ھەرئىمى كوردستان لەسەر ئاسايىشى سەربازى ھەرئىمى كوردستان بکە؟
٤٤. باس لە كارىگەری ھىزى چەكدارى حزبە كان چۆن كارىگەری لەسەر ئاسايىشى سەربازى ھەرئىمى كوردستان ھەيە؟
٤٥. باس لە كارىگەری مىلىيشىياكانى عىراق لەسەر ئاسايىشى سەربازى ھەرئىمى كوردستان بکە؟
٤٦. دىاردەي چەكدارى خەلکى مەدەنلىقى چۆن كارىگەری لەسەر ئاسايىشى سەربازى ھەرئىمى كوردستان ھەيە؟
٤٧. پىكەتە و بىنەماكانى ئاسايىشى ھەرئىمى كوردستان لە بوارى ئاسايىشى سىياسى شرۇقە بکە؟
٤٨. باس لە كارىگەری مىلمانانى سىياسى و دابەشبوونى توندى حزبى لەسەر ئاسايىشى سىياسى ھەرئىمى كوردستان بکە؟
٤٩. مىلمانانى ئەمرىكا و ئىرلان چۆن كارىگەری لەسەر ئاسايىشى سىياسى ھەرئىمى كوردستان ھەيە؟
٥٠. پەيوەندىيە كانى ھەرئىمى كوردستان و عىراق: ناكۆكى و پرسە ھەلپەسىردىراوه كان چۆن كارىگەری لەسەر ئاسايىشى سىياسى ھەرئىمى كوردستان ھەيە؟
٥١. باس لە كارىگەری پەيوەندى راستەوخۇي حزب بە دەولەتان و پەيوەندى ولاتان بە حزبە كان لە ناووخۇي كوردستان لەسەر ئاسايىشى سىياسى ھەرئىمى كوردستان بکە؟

٥٢. پیکهاته و بنه‌ماکانی ئاسایشی هەریمی کوردستان لە بواری ئاسایشی کۆمەلگەی شرۆفە بکە؟
٥٣. مادە ھۆشبەرە کان چۆن کاریگەری لەسەر ئاسایشی کۆمەلگەی هەریمی کوردستان ھەیە؟
٥٤. باس لە کاریگەری قەیرانی ناسنامە: ململانی و ناکۆکی سیاسى، کەلتۈورى، ئايىنى و نەتەوھى لەسەر ئاسایشى کۆمەلگەی هەریمی کوردستان بکە؟
٥٥. جىلى نوى و لېكترازىنە کۆمەلایەتىيە کان چۆن کاریگەری لەسەر ئاسایشى کۆمەلگەی هەریمی کوردستان ھەيە؟
٥٦. باس لە کاریگەری ئاوازە و پەناپەر لەسەر ئاسایشى کۆمەلگەی هەریمی کوردستان بکە؟
٥٧. پیکهاته و بنه‌ماکانی ئاسایشى هەریمی کوردستان لەبوارى ئاسایشى ژىنگەي شرۆفە بکە؟
٥٨. باس لە کاریگەری ھەرەشە ژىنگەيە کانى ھەریمی کوردستان لەسەر ئاسایشى هەریمی کوردستان بکە؟
٥٩. پرسى ئاو چۆن کاریگەری لەسەر ئاسایشى ژىنگەي ھەریمی کوردستان ھەيە؟
٦٠. سياسەتى ئاوي توركىا و ئىران بە چ شىوه يەك و چۆن کاریگەری لەسەر ئاسایشى ژىنگەي ھەریمی کوردستان ھەيە؟
٦١. باس لە کاریگەری سياسەتى ناوخۇيى لە بوارى "ئاو" لەسەر ئاسایشى ژىنگەي ھەریمی کوردستان بکە؟
٦٢. نەخۆشىيە کان و تەندروستى: فايروسى كۆرۇنا(Covid-19) وەك نموونە چۆن کاریگەری لەسەر ئاسایشى ھەریمی کوردستان ھەيە؟
٦٣. پیکهاته و بنه‌ماکانی ئاسایشى هەریمی کوردستان لە بوارى ئاسایشى ئابورى شرۆفە بکە؟
٦٤. باس لە کاریگەری ئاسایشى ئابورى ھەریمی کوردستان لەچوارچىوهى پشتىبەستن بە ئابورى تاك بەرهەمى ھەنارەدە كىرىدىنى نەوت و غاز: ئابورى كريخۆر (Rent economy) لەسەر ئاسایشى ئابورى ھەریمی کوردستان بکە؟
٦٥. دەتوانىن شەش كىيشهى سەرەكى لە بەردەم پىشەسازىي نەوتىي ھەریمی کوردستاندان دەستنېشان بکەين، باسياب بکە؟
٦٦. پرسەكانى پەيوەندىدار بە ئاسایشى ئابورى لە ھەریمی کوردستان كامانەن؟
٦٧. پرسى بىكارى چۆن کاریگەری لەسەر ئاسایشى ئابورى و سياسى و کۆمەلگەي ھەریمی کوردستان ھەيە؟
٦٨. ھەزارى چ پەيوەندىيەكى لەگەل ئاسایشى ئابورى ھەریمی کوردستان ھەيە؟

٦٩. ئاساييشى ئابورى لە هەرئىمى كوردستان چ كاريگەرييەكى لەسەر كۆچى
گەنچان ھەيە؟
٧٠. كاريگەري پرسى گەندەلى لەسەر ئاساييشى ئابورى هەرئىمى كوردستان
شروعه بکە؟
٧١. پشت بەستن بە بودجهى عىراق چ كاريگەرييەكى لەسەر ئاساييشى ئابورى
ھەرئىمى كوردستان ھەيە؟
٧٢. بەچەند نموونەيەكى كاريگەري سياسەتى ئابورى و دارايى عىراق لەسەر
ئاساييشى ئابورى هەرئىمى كورستان رۇون بکەوە؟
٧٣. كەلتۈوري ستراتىزىي عىراق چ پەيوەندىيەكى بە ئاساييشى هەرئىمى
كورستان ھەيە؟
٧٤. بەشىوه يەكى گشتى داراشتني ستراتىزىي ئاساييشى نەته وەيى بە سى قۇناغدا
تىپەر دەبىت، باسيان بکە؟
٧٥. كەلتۈوري ستراتىزىي پىناسە بکە؟
٧٦. بۇئەوە خۇتنىدنه وەيەكى وردىر بۇ بېيارى سەربازى و ئاساييشى دەولەتان
بکەين، پىويىستە گرنگى بە فاكتەرە كانى كەلتۈوري ستراتىزىي دەولەتان لە سى
ئاست بەدەين، باسيان بکە؟
٧٧. سەرەتاي لەسەركاربۇونى هەر دەسەلاتدار و جۆرى سىستەمى سياسى لە
عىراق، دەتوانىن ئەم كەلتۈوري ستراتىزىي عىراق بەم شىوه يە بە چ شىوه يەكى
پۆلین بکەين؟
٧٨. پرسە ئاساييشىيەكانى نىوان تۈركىا و هەرئىمى كورستان بخەرۇو؟
ستراتىجى تۈركىا لە عىراقى دواى ٢٠٠٣ شروعه بکە؟
٧٩. لە روانگەي ئاساييشىيەوە تۈركىا چى دەۋىت لە هەرئىمى كورستان؟
٨٠. بەرەستە كانى بەردىم پەيوەندىيەكانى تۈركىا و هەرئىمى كورستان
كامانەن؟
٨١. رىفاندۇم وەك وىستگەيەك بۇ تىگەيىشتن لە پەيوەندىيەكانى تۈركىا و
ھەرئىمى كورستان شروعه بکە؟
٨٢. ئەم رىستەيە شروعه بکە: پەيوەندىيەكانى ئەنكەرا و ھەولىر سەرەتا
ئاساييشىيە ئىنجا ئابورىيە.
٨٣. فاكتەرە ئاساييشىيەكانى كاريگەر لەسەر پەيوەندى نىوان كۆمارى ئىسلامى
ئىران و هەرئىمى كورستان بخەرۇو؟
٨٤. باس لە تىپەرەنگى ھەرەشە بکە؟
٨٥. سەرچاوه و فاكتەرە كانى ھىزى ھەرئىمى كورستان بخەرۇو؟
٨٦. دلەراوكىي ئاساييشىيەكانى ئىران لەھەمبەر ھەرئىمى كورستان بەپىي تىپەرەنگى
ھەرەشە كامانەن؟ باسيان بکە؟

۸۸. دلەراوکى ئاسايىشى و مەترسىيە كانى كۆمارى ئىسلامى ئىران لە پەيوەندى هەرىمى كوردىستان و وىلايەتە يەكگرتۇوه كانى ئەمريكا كامانەن؟ بىانخەرۇو و شروقەيان بکە؟
۸۹. توانا و فاكتەرە كانى گوشارى كۆمارى ئىسلامى لەھەمبەر هەرىمى كوردىستان-عىراق چىن؟ باسيان بکە؟
۹۰. ستراتىزىي ِپووسىا لە رۆژھەلاتى ناوهراست ج كارىگەرەيەكى لەسەر ئاسايىشى هەرىمى كوردىستان ھەيە؟
۹۱. بنەماكانى ستراتىزىي ئاسايىشى نويى ِپووسىا لە رۆژھەلاتى ناوهراست بخەرۇو؟
۹۲. ستراتىزىي و بەرژەوندىيە كانى ِپووسىا لە رېككەوتى وزە لەگەل كوردىستان كامانەن؟
۹۳. دەرفەت و هەرەشە كانى سەر هەرىمى كوردىستان لە پەيوەندى لەگەل ِپووسىادا چىن؟ باسيان بکە.
۹۴. گرنگىي فەرەنسا بۇ ئاسايىشى هەرىمى كوردىستان چىيە؟
۹۵. باس لە سياسەت و ستراتىزىي نويى فەرەنسا لە رۆژھەلاتى ناوهراست بکە؟
۹۶. گرنگىي هەرىمى كوردىستان بۇ فەرەنسا چىيە؟ شروقەي بکە؟
۹۷. ئالنگارى و دلەراوکى ئاسايىشىيە كانى فەرەنسا لە هەرىمى كوردىستان چىن؟
۹۸. پەيوەندى نىوان ستراتىزىي ئاسايىشى نەتهۋەي ئەمريكا لە رۆژھەلاتى ناوهراست و ئاسايىشى هەرىمى كوردىستان شروقەي بکە؟
۹۹. بە شىوهيەكى گشتى، ئەمريكا لە پاش جەنگى سارد چەند ئامانجىيلى ستراتىزىي لە ناوجەكەدا ھەبۈوه، باسيان بکە؟
۱۰۰. فاكتەرە كانى كارىگەر لەسەر ھەلۋىستى ئەمريكا لەھەمبەر پرسى سەربەخۆيى ھەرىمى كوردىستان شروقە بکە؟